

snit er Fremstillingen illustreret ved adskillige Billeder. Hvad man savner mest er et ordentligt Landkort. Det vilde lette Læsningen meget, da man dog ikke kan forandre, at den almindelige Læser skal have et saa indgaaende Kendskab til Island, at han kender de mange Stednavne, som nævnes rundt om i Teksten.

Disse spredte Bemærkninger vil forhaabentlig vise, at vi i Professor Thoroddsens her behandlede Afhandling har faaet en overkommelig og fortrinlig Oversigt over Islands fysiske Geografi, en Oversigt, der er værd at læse for alle, der er interesserede i den store Ø's ejendommelige og interessante Natur.

C. H. Ostenfeld.

F. A. Golder: Russian Expansion on the Pacific 1641—1850. (The Arthur H. Clark Company. Cleveland 1914.)

The Arthur H. Clark Company har i en Aarække gjort sig bekendt ved fortjenstfulde, prægtigt udstyrede Udgaver af ældre amerikanske Memoirer og Rejseværker, blandt hvilke den 31 Bind store Serie »Early Western Travels« indtager en fremragende Plads. Forlaget har hertil for nylig føjet en Bog, som, bortset fra sin Betydning for geografisk Interesserede, afgiver Vidnesbyrd om, at vor Landsmand Vitus Bering mere og mere vinder den Anerkendelse ogsaa i den store Verden, som P. Lauridsen herhjemme sikrede ham ved sin i 1885 udkomne smukke og varmtføjte Bog.

F. A. Golders Værk maa sikkert — i Følge hans Forord — betragtes som en Forløber for et Værk om Alaskas Historie, og det nærværende Bind synes bestemt til at give Forudsætningen for det paatænkte Arbejde. Denne Bogens ejendommelige Karakter bliver ikke uden Indvirkning paa Læseren; denne føler, at Arbejdet er noget midlertidigt, noget, som trods sit interessante Emne maa gives til Forstaaelse af hans Hovedemne.

Efter en overordentlig klar og læseværdig Skildring af Datidens Administration i det østlige Sibirien, hvor bl. a. Forholdet mellem de brutale, vindsyge Russere og de langmodige, eftergivende Kinesere fremstilles overordentlig levende, gaar Forf. over til at behandle de forskellige Rejser til Kamschatka og kommer saaledes ind paa Berings omfattende og fortjenstfulde Gerning.

Paa adskillige Punkter fjærner Forf.'s Anskuelser sig fra hans danske Kollegas, uden at det dog vilde være muligt for andre end en Fagmand paa dette meget specielle Omraade at dømme dem imellem. Men selv for en almindelig Læser, med Kærlighed til Emnet og Kendskab til begges Arbejder, er Forskellen i Betragtningssmaade iøjnefaldende og falder ikke altid ud til Fordel for den amerikanske Fremstiller. At denne i det hele ser mere nøgternt paa Bering og hans Fortjeneste end hans danske Biograf er naturligt; men hans Angreb paa P. Lauridsens Fremstilling synes ikke altid vel begrundet. I en Retning bliver dog hans Afvigelse kun til Berings Fortjeneste, nemlig hvor han — tilsyneladende med gode Grunde — absolut afviser Muligheden af, at Deshnef i Aaret 1648 kan have foretaget sin Rejse fra Kolymafoden til Anadyr. Han kan efter Golders Mening »ikke have vist Bering Vejen« omkring East Cape, hvorfor Berings Fortjeneste maa blive saa meget større.

Paa den anden Side bebrejder Forf. Bering hans Forhold til Skibs-lægen Steller, hvis videnskabelige Interesser ikke fandt tilstrækkelig Ørenlyd hos den danske Sømand. Adskilligt kan tyde herpaa, men rigtignok nød Steller samtidig Ry for at være meget umedgørlig og ofte blande sig i Sager, som han savnede Kendskab til. Og netop denne Misstemning inellem de to Skibskammerater gør det temmelig uforstaaeligt, hvorfor Forf. med Forkærlighed anfører hans Fremstilling af Berings Død med Forbigaaelse af G. F. Müllers, til hvem Forf. ellers ofte støtter sig.

Som Forarbejde til en Fremstilling af Alaskas Historie er Bogen baade interessant og belærende; men det synes, som en vis Forudfattedhed gør sig gældende overfor den danske Opdager, hvem han frakender ideelt Storsyn og trods hans unægtelige Fortjenester reducerer til en brav, pligttopfyldende Sømand. At Samtiden har set paa ham med andre Øjne, og at Forf.'s Syn ikke er uhildet, fremgaar tydeligt nok af den Omstændighed, at den russiske Regering lagde hans Planer til Grund for de samtidige store Efterforskninger, der fandt Sted langs Sibiriens Nordkyst.

I Forbindelse med Berings Rejser behandles ogsaa Spangbergs Ekspeditioner til Japan; disse yder Forf. i det hele større Retfærdighed og fremhæver deres store geografiske Betydning, haade ved de positive Resultater, der opnaaedes, og ved

de Fejl i Samtidens geografiske Anskuelse, som ved hans Rejser klarlagdes.

Ved flere Lejligheder kaster Forf. interessante Strejfflys over den geografiske Forsknings langsomme Fremskridt i disse Egne, som naar han omtaler, hvorledes endnu i 1853 den engelske Flaade antog Sakhalin for en Halvø og forgæves ventede paa de russiske Krigsskibe, der forlængst var sejlet gennem Strædet og ind i Amurflodens Munding, og han har sikkert Ret, naar han siger: »Efter 1850 foregaar der en væsentlig Forandring i Ruslands Stilling til Udvidelserne i det fjærne Østen. Fra denne Tid af udkastede det vidtgaende Planer m. H. t. disse Egne og sendte sine dygtigste Statsmænd derud. Det tog ikke længer sin Tilflugt til Vold alene. Dets Maal var at strække sig mod Syd snarere end mod Øst. Det opgav Amerika og koncentrerede al sin Energi paa at erhverve Territorium syd for Amur og opnaa en Vinterhavn.»

Det fremgaar af Fortalen, at Forf. langtfra har taget sig sit Arbejde let. De almindelig bekendte Kilder som G. F. Müller, Pallas, Coxe o. m. a. er flittigt benyttede, og et uhyre Materiale af hidtil ukendt Manuskript har staaet til hans Raadighed, skønt han selv indrømmer, at Udbyttet ikke har staaet i Forhold til Arbejdet. Endnu venter en Mængde Materiale fra Kamschatka paa at undersøges, og det er jo ikke umuligt, at mange Spørgsmaal derefter kan komme til at staa i en anden Belysning.

Fremstillingen ledsages af interessante Kort og værdifulde Kildesteder baade i Originalsprogene og i engelsk Oversættelse. Det er en Bog, som har Bud til enhver, der interesserer sig for geografiske og historiske Forskninger, men den gør ikke P. Lauridsens Bog om Vitus Bering overflødig.

O. C. Molbech.

Geografisk Haandbog ved H. Weitemeyer. Anden gennemsete, udvidede og illustrerede Udgave. Gyldendalske Boghandel — Nordisk Forlag. København og Kristiania 1913.

Den ny Udgave af denne Haandbog betegner et stort Fremskridt fra den 1. Udgave, som udkom i 1886 og nu er forældet. Den gamle Udgave var blottet for Illustrationer, hvorimod den nye inde-

holder et betydeligt Antal, der i alt væsentligt er tilfredsstillende; en Del kunde nok have været bedre. En Del Kortskitser og Planer, der illustrerer den matematiske, fysiske og politiske Geografi, er instruktive. Det forekommer Anmelderen, at der i en dansk geografisk Haandbog ved Beskrivelsen af de enkelte Lande kunde have været, i al Fald nævnt, danske Forskere og Opdagelsesrejsende, der paa en eller anden Maade har været knyttet til vedkommende Egn Eksploring. En meget detailleret Oversigt over disse findes i »Geografisk Tidsskrift«. Ved Gennemsynet af Haandbogen har Anmelderen fundet en Del Fejl. Kunja Urgendts betyder ikke Ny — men Gamle Urgendts, Beyen af Tunis Sommerresidens er ikke Bardo men Marsa, de røde Fezer fabrikeres ikke mere i Tunis men i Østerrig, der findes intet Guvernement i russisk Asien, der hedder Samarkand, det hedder Guvernementet Serafschan, Byen ved Amu Darja lige over for Khiva hedder ikke Petri — men Petro Alexandrowsk, Halvøen ved Jenisej ikke Jalmaal — men Jamal. Det nordafrikanske Bey-Rige bør kaldes Tunisien og ikke Tunis, ligesom det, der i Bogen kaldes Algier, bør kaldes Algerien. Side 38 staar »Klitter eller Dynere«. Det tyske Ord Düne bruges vel meget internationalt; men der er ingen Grund til at anvende det paa Dansk, vi har jo et meget godt Ord i »Klit« og ligesom Tyskerne i den omfangsrige Literatur, der findes om Klitter og deres Dannelse, bruger Ordene »Festlandsdüne, Stranddüne, Flusdüne« etc., saaledes kan vi jo meget vel sige Fastlandsklit, Strandklit, Flodklit etc.

Ved Gennembladning af de over 1000 Sider, Haandbogen indeholder, faar man Indtryk af, at den giver Besked om meget i den sammentrængte Form, de enkelte Afsnit nødvendigvis maa faa, naar baade matematisk og fysisk Geografi, Oceanografi etc. skal behandles. Af Hensyn til, at Haandbogen er beregnet paa at være en Folke-Haandbog, er vel de danske Betegnelser som: Almindeligt Oversigt, ydre Omrids, Højdeforhold og Floder etc. benyttet i Stedet for de mere dækkende, men mindre kendte fremmede Udtryk, der almindelig bruges af de arbejdende Geografer. I al Almindelighed kan det nok siges, at man skylder Forfatter og Forlægger Tak for, at der i det hele udkommer en saadan Haandbog paa Dansk. Den indeholder saa megen geografisk Oplysning, at Lægfolk ikke behøver at søge til fremmede Haandbøger.

Ole Olufsen.